

Porkoláb Imre dandártábornok:

A GERASZIMOV-DOKTRÍNA FOLYTATÁSA

Az orosz–ukrán háború tapasztalatai a stratégia tükrében

DOI: 10.35926/HSZ.2024.5.1

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány a modern háborúk dinamikusan változó karakterét vizsgálja a napjaink világpolitikáját forrón tartó orosz–ukrán háború tapasztalatainak fényében. A 2014-es konfliktus során a határok nélküli hadviselés koncepciója került előtérbe. Ahogy a Geraszimov-doktrína is fogalmaz, a pusztítással szemben megnövekedett a befolyásolás fontossága, a közvetlen katonai beavatkozás helyett az indirekt módszerek alkalmazása. Megfigyelhető volt a hagyományos és az irreguláris erők integrációja, a katonai és nem katonai eszközök együttes alkalmazása, azaz a hibrid hadviselés. Ezzel szemben a jelenlegi háborúban inkább a hagyományos és az aszimmetrikus katonai szemléletmódok ütközése figyelhető meg, ahol a kor technológiája – a maga drónjaival és modern légvédelmi rendszereivel – új megvilágításba helyezi a megfelelő válaszreakció meghatározását. A 2022 februárja óta eltelt időszak bebizonyította, hogy az erőforrás-aszimmetria döntő befolyásoló tényező lehet egy konfliktus kimenetelét illetően, de az információs fölény kialakítása legalább ekkora jelentőséggel bír. A szerző arra keresi a választ, hogy a mai háborúban a hadviselő felek a rendelkezésre álló erőforrások alapján milyen nemzeti biztonsági stratégia és képességfejlesztési irányelvek mentén növelhetik ellenállóképességüket és vívhatják ki a győzelmet.

KULCSSZAVAK: hibrid hadviselés, tradicionális hadviselés, irreguláris hadviselés, aszimmetrikus stratégia, Geraszimov-doktrína

A SZERZŐRŐL:

Porkoláb Imre dandártábornok, Nemzetbiztonsági Irodavezető, a NATO DIANA innovációs hálózat igazgatótanácsának elnökhelyettese (ORCID: 0000-0003-1407-0678; MTMT: 10047876)

A közelmúlt ukrajnai eseményei rávilágítottak arra, hogy a háború művészete dinamikus, és tanúi lehetünk egy újabb átalakulásnak, amely alapjaiban változtathatja meg az elképzelésünket a modern háborúk dinamikájával kapcsolatban. A háború adaptációs folyamat eredménye, és Thuküdidész peloponnészoszi háborúról írt sorainak megjelenésétől kezdve megfigyelhetjük a hadviselés dinamikusan változó karakterét, amely leginkább kétféle filozofikus táborban zajlott attól függően, hogy a hadviselő felek mennyire voltak erőforrások birtokában. Az egyik tábor a konfrontatív szembenállást hangsúlyozta, és a görögök ezt *bié*-ként jellemezték. Ezt a fajta szemléletmódot, amelyet a falanx elterjedése az évszázadok során az erőforrásokkal rendelkező hadviselő felek számára szinte egyeduralmukodóvá tett, kiegészítette a *métis* típusú szemléletmód, amely inkább a direkt konfrontáció elkerülésére és a kinetikus katonai eszközökön túli egyéb módszerek használatára fókuszált. A napjainkban leginkább szembeötlő jelenség azonban az integráció, vagyis az eddig elkülönülten jelen lévő szemléletmódok egyszerre, egy időben vannak jelen.

A hadviselésen belül a különböző (kinetikus és nem kinetikus) területek együttes használata, valamint a háború formáinak összemosódása napjaink konfliktusaiban egyaránt megfigyelhető. Katonai szemszögből nézve nehéz nem észrevenni a haderőnemek és a hírszerző szervezetek, valamint a különböző kormányzati és nem kormányzati szervezetek egyre szorosabb együttműködését, az irreguláris hadviselés különböző fajtáinak (gerilla-hadviselés és terrorizmus) összemosódását, és újabban a hagyományos és az irreguláris erők integrált alkalmazását. Ezen területek és formák együttes, közös stratégia által vezérelt használata és összehangolása hibrid hadviselést eredményez.

Ezek a folyamatok nem új keletűek, a háború adaptációja a történelem során szinte mindíg tetten érhető volt, az új évezredben azonban felgyorsultak az események. Ez több problémát is felvet, de ebben a cikkben két összecsapást hasonlítok össze, és ezeket vizsgálom meg a hadviselő felek által választott stratégia, valamint a válaszreakció megfelelő kalibrációja szempontjából.

Az ukrajnai helyzet már 2014-ben is bebizonyította, de 2022-től nyilvánvalóvá vált, hogy a hibrid hadviselési forma alkalmazásával jelentősen lecsökken az előrejelzés és a felkészülés ideje (vagy akár felderíthetetlenné is válhatnak az előkészületek). Ez azt is jelenti, hogy stratégiai szinten a politikai vezetésnek sincs elegendő ideje arra, hogy konszenzusos megoldást alakítson ki. A válaszreakció kalibrálásának tekintetében pedig elmondható, hogy a hibrid típusú fenyegetésekkel szemben egy újszerű stratégiai szemlélet és hozzáállás szükséges a legfelsőbb vezetés részéről. Ebben a cikkben bemutatom, milyen átalakuláson ment keresztül a hadviselés az ezredfordulót követően annak érdekében, hogy lehetővé váljon a hibrid hadviselési forma – különösen az új orosz stratégiai megközelítés jellegzetességeit kiemelve –, majd ezt követően javaslatokat fogalmazok meg arra vonatkozóan, milyen következtetéseket érdemes levonni a jelenlegi konfliktusból.

A STRATÉGIA VÁLTOZÁSA

Az irreguláris hadviselésre¹ a történelem folyamán a kisméretű kötelékek leleményes módon történő alkalmazása² volt a jellemző. Az irreguláris hadviselés legtöbbet kutatott formája, a gerilla-hadviselés az esetek közel felében³ ért csak el sikert, és legtöbbször bizonyos előfeltételeknek⁴ kellett teljesülniük ahhoz, hogy a gerillák sikeresek lehessenek.

Az irreguláris hadviselésre is a folyamatos adaptáció volt a jellemző, és az elmúlt ötven évben számos tényező változása miatt ennek a hadviselési formának a képviselői egyre nagyobb határfokkal voltak képesek érdekérvényesítésre, így gyakran alkalmazott és közkedvelt hadviselési formává vált.

Egy szintén viszonylag új trend a hadviselésben a tradicionális és az irreguláris formák összekapcsolása. Ez a fajta hibrid gondolkodásmód sem új találmány, hiszen stratégiai szintű koordinációra a múltban is számos példa volt már,⁵ de napjainkban a két forma szinte teljes

¹ Az irreguláris hadviselést a szerzők három alapvető formára bontják, ezek: a gerilla-hadviselés, a terrorizmus és a különleges műveletek. Ezekre jellemző a kisméretű kötelékek leleményes módon történő alkalmazása.

² Arquilla 2013.

³ Boot 2013, 569.

⁴ Ilyen előfeltétel a lakosság bizonyos szegmenseinek elégedetlensége, egy hatásos ideológia, amely támogatja a lakosság mozgósítását, és felhasználható propagandacélokra, illetve lehetőség szerint a külső támogatás és menedékek, amelyek biztosítják a gerillaharc elhúzódó és hosszú ideig fenntartható jellegét.

⁵ Huber 1996.

integrációjának lehetünk szemtanúi. A hibrid hadviselési forma eredményeképpen a tradicionális (bié) és az irreguláris (métis) formák egymással egy időben, közös cél érdekében, összehangoltan kerülnek alkalmazásra, ami újszerű és váratlan kihívások elé állítja azt a felet, amelynek egy hibrid hadviselést folytató támadóval kell szembenéznie.

Integrációs stratégiára vonatkozó elméletek már korábban is léteztek, de ezeket a valóságban nem voltak képesek megvalósítani, és a szakmai vélemények is megoszlottak az alkalmazhatóságukat illetően.

A stratégiai gondolkodásmódban az ezredfordulón következett be lényegi változás, amikor két kínai ezredes a *határok nélküli hadviselés*⁶ koncepcióját megalkotva a különböző hadviselési formák integrációjának lehetőségére és a hadviselés területeinek (kibertér is) ötvözésére és ezek együttes alkalmazására tett javaslatot. A határok nélküli hadviselés legfontosabb elemei⁷ a következők:

- *mindenirányú* – valamennyi terület lefedése (kibertér és űrhadviselés is), illetve a háború aspektusai széles tárházának (politikai, gazdasági, kulturális) teljes kiaknázása;
- *szinkronicitás* – egy időben valamennyi területen indított műveletek alkalmazása, amelyek hatásai egymást erősítik, és integrált megközelítést tesznek lehetővé a háború formáinak stratégiai szinten történő teljes integrációjával;
- *aszimmetria* – bár az aszimmetria sokak szerint csak erőforrás-aszimmetriát jelent, de a határok nélküli hadviselés nagy hangsúlyt fektet az információs aszimmetria felismerésére és az információs fölény kialakítására annak érdekében, hogy a lakosságot befolyásolni tudják.

Az orosz katonai gondolkodásmódra jellemző volt, hogy több konfliktus során is kiszámíthatatlan ellenféllel kellett felvenni a harcot, és ez a hadviselési elvek folyamatos evolúcióját⁸ eredményezte. Az Ukrajnában 2014-ben az orosz hadviselő felek által alkalmazott harceljárásokat vizsgálva úgy tűnik, hogy ott pontosan ennek a koncepciónak a megvalósítására törekedtek, ami nem is csoda, hiszen az úgynevezett Geraszimov-doktrína hasonló stratégiai irányt fogalmazott meg.

2013 februárjában Geraszimov tábornok hangsúlyozta, hogy a háború szabályai megváltoztak.⁹ Az új stratégia vonatkozásában felhívja a figyelmet arra, hogy a katonai és a nem katonai műveletek aránya 1:4, vagyis a végrehajtott cselekmények csupán ötöde tekinthető katonainak. Ahogyan az ábrán is látható, megnövekedett a befolyásolás fontossága, és inkább ezt a módszert preferálják a pusztítással szemben. A stratégia a közvetlen katonai beavatkozás helyett indirekt módszerek alkalmazására helyezi a hangsúlyt, kiszélesíti a háború aspektusait, és a technológiai aspektusokon túl a kulturális aspektusok is jelentős szerepet játszanak. Az irreguláris hadviselésre képes erők (különleges műveleti erők és egyéb, a területen fellelhető szakadár csoportok) szerepe felerősödik a befolyásoláson alapuló stratégia támogatása érdekében. Néhány pontban összefoglalva az orosz hibrid hadviselés jellemzőit,¹⁰ az alábbiakat érdemes kiemelni a konfliktus lefolyásának menetét illetően:

- Aszimmetrikus megközelítés, amelyben nem a katonai jelleg (az csak rejtetten van jelen főleg a műveletek kezdeti időszakában), hanem a kulturális és gazdasági, valamint információs megközelítések kaptak döntő szerepet.

⁶ Unrestricted Warfare (magyarul „határok nélküli hadviselés”) címmel 1999-ben írt egy tanulmánykötetet két kínai ezredes, Qiao Liang és Wang Xiangsui. <http://www.cryptome.org/cuw.htm> (Letöltés időpontja: 2014. 08. 14.)

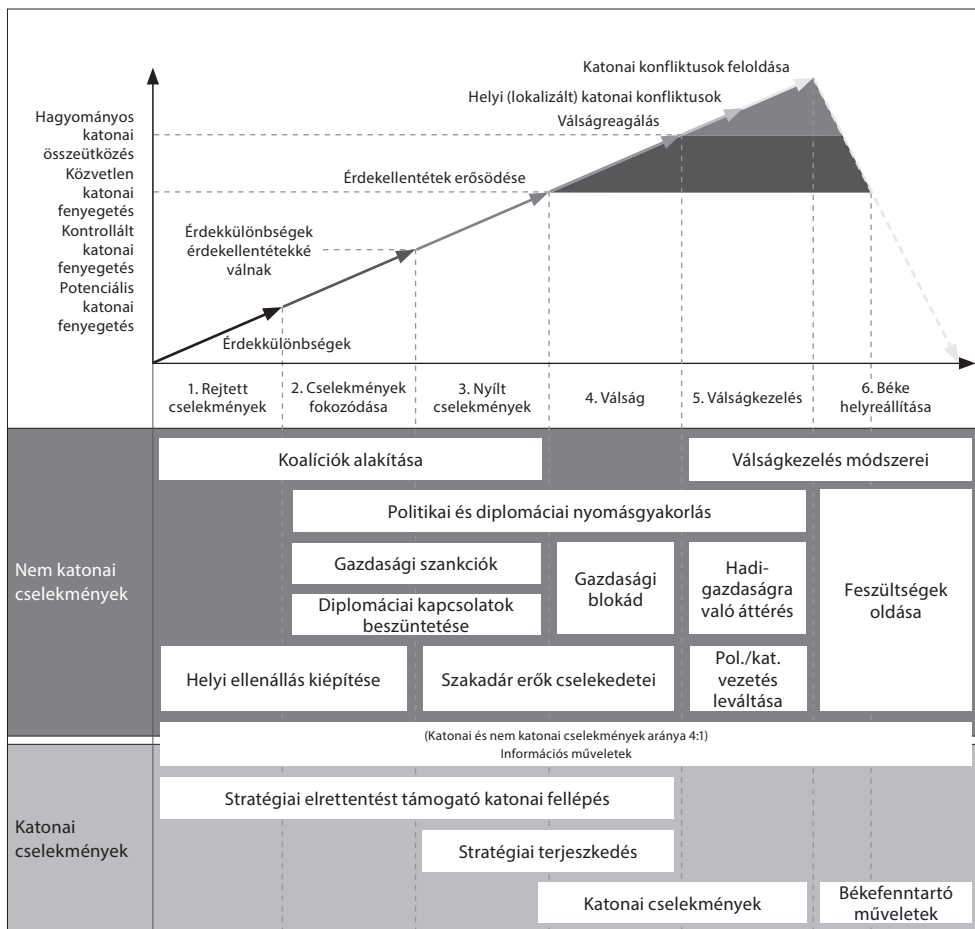
⁷ Liang – Xiangsui 1999, 204–216.

⁸ Shillingford 2000.

⁹ Galeotti 2014.

¹⁰ Chekinov – Bogdanov 2013, 13–24.

- A különleges műveleti erők szerepe, amelyek műveleteinek célja a megtévesztés és káosz okozása.
- Megfélemlítés, korrupció és egyéb eszközök alkalmazása a társadalomban.
- Katonai ellenzék felkészítése az adott társadalomban.
- Szakadár csoportok támogatása és felfegyverzése.
- Rejtett és fedett katonai beavatkozás.
- Információs hadviselés alkalmazása.
- Nyílt beavatkozás, amely területek megszállását tűzi ki célul.
- Nukleáris fenyegetés és egyéb tömegpusztító fegyverek használatának kilátásba helyezése.

1. ábra A nem katonai módszerek használata a válsághelyzetek kialakulása és kezelése során¹¹

¹¹ Az ábra eredetileg egy orosz internetes oldalon közzétett cikkben volt elérhető. Gerasimov, Valery: Ценность науки в предвидении (The value of science in anticipation – New challenges require to rethink the forms and methods of warfare). Военно-промышленный курьер (Military-Industrial Courier), 2013/8. https://www.armyupress.army.mil/portals/7/military-review/archives/english/militaryreview_20160228_art008.pdf (Letöltés időpontja: 2014. 08. 19.)

Ez a stratégia jelentős elmozdulást tükröz az évszázadokon keresztül domináns tradicionális (bié) megközelítéstől. Az új hadszíntér az emberi gondolkodás és szemléletmód befolyásolása. Ebben a stratégiai megközelítésben a hibrid módszerek alkalmazásával nem szükséges nagyméretű csapatösszevonásokat végrehajtani, elég, ha a diplomácia, gazdaság, információs befolyásolás, jogi hadviselés módszereit összkormányzati szinten összekapcsolják.

Az is felismerhető, hogy bár az erőforrás-aszimmetria döntő befolyásoló tényező lehet egy esetleges konfliktus kimenetelét illetően, de az információs aszimmetria (az információs fölény kialakítása) legalább ekkora jelentőséggel bír. Amennyiben a lakosság gondolkodásmódja a döntő tényező (a fő erő kifejtés), és sikerül az egyik félnek információs fölényt kialakítania, akkor a lakosság befolyásolásán keresztül az irreguláris elemek könnyen támogatókat találhatnak a helyi lakosok között a céljaik megvalósítása érdekében.

Ezt a módszert alkalmazták évszázadok óta az irreguláris hadviselést igénybe vevő felek, de úgy tűnik, hogy a hibrid hadviselésben is teret kapott úgy, hogy az állami szervek támogatásával valósul meg.

OROSZ–UKRÁN KONFLIKTUS (2014)

Grúziában 2008-ban az orosz haderő hónapokig vasútvonalakat és utakat épített, hogy a logisztikai ellátást biztosítani tudja, így a hadviselő felek időben fel tudtak készülni a konfliktusra, és a politikai vezetésnek is volt ideje arra, hogy diplomáciai úton megtegye a szükséges ellenlépéseket.¹²

A tapasztalatokat feldolgozva az oroszok stratégiát váltottak, a Krím-félsziget 2014. évi megszállása bizonyítja a hibrid beavatkozás hatékonyságát. Három hét leforgása alatt – anélkül, hogy hagyományos katonai erők bizonyíthatóan átlépték volna a határt – sikerült 190 bázist elfoglalni, és befolyási övezetté alakítani a területet. A műveletekben elsősorban különleges erők, speciálisan képzett légi szállítású csapatok és pszichológiai hadviselést folytató kötelékek vettek részt,¹³ amelyek arra törekedtek, hogy nyílt összeütközés és tűzharc elkerülésével, a helyi lakosság és a helyi katonai erők befolyásolásával, viszonylag békésen megszállják a területet.

A konfliktus során egy új generációs háború képe bontakozott ki előttünk, amelyben a tradicionális haderő rendelkezésre állt ugyan, de az információs és a pszichológiai hadviselés dominált.¹⁴ Az indirekt megközelítést kombinálták a politikai, a gazdasági, az információs, a humanitárius és más nem katonai eszközök széles skálájával annak érdekében, hogy elsősorban információs fölény gyakorlásával semlegesítsék a szembenálló fél tevékenységét. A lakosságért és a legitimitációért vívott harc minden szintet érintett.

A krími megszállás abban is különbözött a korábban megfigyelt tradicionális konfliktusoktól, hogy a harcászati szintű információk is stratégiai jelentőséggel bírtak.¹⁵ Emiatt a határvonal a stratégiai és a harcászati szintek között elmosódott. A hagyományos konfliktusok során – az információs fölény kivívása érdekében – minden jelentős tevékenység a lehető legmagasabb szinten került koordinálásra.

Mindez persze nem a véletlen műve volt. Az orosz haderő számos gyakorlatot folytatott, és ahogyan arra a gyakorlatok rendszerét több mint 20 éve tanulmányozó Phillip Petersen

¹² Socor 2008.

¹³ Berzis 2014.

¹⁴ Chekinov – Bogdanov 2013, 16.

¹⁵ Flynn et al. 2010.

is rámutatott,¹⁶ tudatos felkészítés zajlott az orosz haderőben, amelynek keretében a katonai hírszerzés tagjait kiképezték arra, hogyan működjenek együtt illegális katonai szervezetekkel. Ugyanakkor az orosz különleges műveleti alakulatokat arra képezték ki, hogy támogassák a szeparatista mozgalmakat.

Az orosz képességek összehangolása a művelet során példátlan szintű integritással jellemezhető: hagyományos és irreguláris hadviselési formák integrációja, a hagyományos katonai és nem katonai (kiber, gazdasági, politikai) aspektusainak kombinálása, a rendkívül hatékony információs hadviselési kampány előtérbe kerülése, amelyek ideológia és multimédia által támogatott befolyásoláson alapuló műveletekre épülnek.¹⁷ A legfontosabb tanulságok a következők voltak:

- Oroszország hibrid hadviselése szándékosan elmosta a határokat béke és háború között. A határvonal elmosódásával az orosz vezetés számára lehetővé vált, hogy felforgasson és stratégiai eredményeket érjen el, nyílt és nagyméretű katonai intervenció nélkül.
- Az ellenfél legyőzésének nem katonai (propaganda, gazdasági, politikai stb.) eszközei legalább annyira fontossá válnak, mint a katonai műveletek, ha nem fontosabbá.
- A katonai műveletek rejtett alkalmazása lehetővé tette, hogy a konfliktust követő tárgyalásokon Moszkva a nemzetközi közvélemény előtt tagadja a megszállás tényét, ezzel akadályozva a hatékony fellépést. Ez a fajta megközelítés egyértelmű alkalmazkodást jelent egy állam integritásának megtörése érdekében folytatott konfliktusok természetében, ugyanis (NATO-tagország esetében) a határ bármilyen inváziós erővel történő átlépése kiváltaná a nemzetközi retorziók alkalmazását.
- A negyedik és egyben legfontosabb tényező, hogy az orosz hibrid hadviselés teljesen átírta a nem hagyományos hadviselés szabályait, ugyanis nem a gyengébb (erőforrás szempontjából hátrányban lévő), hanem az erősebb fél használta az aszimmetrikus hadviselés formáit.¹⁸ Tehát egy olyan stratégiai szemléletmód előtérbe kerülését láthatjuk, amely képes a reakcióküszöb alatt is hatékonyan működni azáltal, hogy kihasználja az aszimmetrikus stratégia keltette zavart céljainak elérése érdekében. Az oroszok demonstrálták, hogy képesek a megfagyott konfliktus felolvasztására, az események érdekeik szerinti befolyásolására, majd a kialakult helyzet újbóli visszafagyasztására.

OROSZ–UKRÁN HÁBORÚ (2022)

A 2024-es washingtoni NATO-csúcstalálkozóra készülve az egyik kiemelt téma az orosz–ukrán háború. A kérdés a cikk szempontjából azonban elsősorban az, hogy mennyiben változott a stratégia 2014-hez képest? Melyek azok az elemek, amelyekben továbbra is a Geraszimov-doktrína érhető tetten, és melyek azok, amelyek a tradicionális hadviselés irányába tolták el a jelenlegi, 2022-ben kezdődött konfliktust?

¹⁶ Dr. Phillip A. Petersen előadása: Russian General Staff Preparations for. “New Generation Warfare”. Potomac Foundation, 2015.

¹⁷ Gerasimov 2013.

¹⁸ Ezt egy teljesen integrált hibrid hadviselés keretében valósítják meg. A történelem folyamán a legtöbb stratégiai gondolkodó akkor választotta az irreguláris hadviselést, ha semmilyen más eszköz nem állt rendelkezésére. Még Mao és Giap is megjegyezte, hogy amint lenne lehetőségük konvencionális eszközök alkalmazására, azonnal váltanának irregulárisról hagyományos konfliktusra. De a hadviselés két eddig különösen folytatott formájának ilyen szintű integrációja és az irreguláris forma tudatos választása úgy, hogy lenne lehetőség és képesség hagyományos eszközök alkalmazására, egészen egyedi és a megszokottól eltérő gondolkodásmódot tükröz.

A jelenlegi háborús helyzet több tekintetben is eltér a 2014-es krími megszállástól. Első és legszembetűnőbb az, hogy tényleges határátlépésre került sor, és első ránézésre tradicionális nemzeti konfliktusnak lehetünk szemtanúi.

Ugyan az ukrán haderő túlnyomórészt még mindig orosz haditechnikai eszközöket használ, a kialakult helyzet miatt technikai szempontból középtávon NATO-kompatibilis eszközökkel fog rendelkezni. A NATO a washingtoni csúcson témaként szereplő „támogató misszió” (*NATO Security Assistance and Training to Ukraine – NSATU*) hivatalos célkitűzése ennek a folyamatnak, vagyis az ukrán haderő NATO-interoperabilitásának intézményesítése és elérése. Mindez védelmi ipari befektetéseket is jelent, hiszen több nyugati hadiipari cég telepített már Ukrajnába javítókapacitást, illetve tervezi ezt tenni, ami akár piaci pozíciószerzésként, akár a konfliktus intenzitásának jövőbeni csökkenéseként is értelmezhető.

A 2023-as ukrán ellentámadást megelőzően Zelenszkij elnök elérte, hogy az átadott nyugati fegyverrendszereket ne csak a védelemben, hanem a támadásban is felhasználhassa. Az ellentámadás azonban hetek alatt fennakadt a jól kiépített orosz védelemben. A nyugati fegyverek alkalmazásában és a háború eszkalációjában 2024 első fele jelentett újabb szintlépést. Az ukrán elnök a nyugatról kapott haditechnikát a 2014 előtti orosz határokon belül is bevetette.

A háború – az első hónapokban – számos elemében az 1980-as évek technológiai és harcászati színvonalát tükrözte. Ez azonban az eltelt két és fél év alatt jelentősen átalakult, olyannyira, hogy egyes hadtudományi szakemberek szerint mostanra a hadviselés forduló-pontjának vagyunk szemtanúi, amelyben a kor technológiája (drónok, modern légvédelmi rendszerek, nagy hatótávolságú csapásmérő képesség stb.), illetve a hálózat alapú vezetési és logisztikai rendszer, valós idejű (műholdas) felderítés meghatározó a konfliktus alakulására.

A drónok a háború kezdeti szakaszaiban képesek voltak saját értékükhöz képest aránytalanul nagy károkat okozni, ami azonban főleg az elégtelen elektronikai hadviselésre (EHV), a légvédelmi képességek hiányára és a kiképzetlenségre vezethető vissza. A UAV-ok hatékonysága, könnyű alkalmazhatósága jelentősen növelte az ukrán képességeket, a harckocsik és páncélozott harcjárművek többsége nem nagy harckocsicsatákban semmisült meg, hanem kicsi, gyors, olcsó, könnyen fejleszthető és nehezen észlelhető pilóta nélküli eszközök miatt. Nem meglepő tehát, hogy mindkét hadviselő fél felfuttatja a drónok gyártását. Az ukránok például összesen egy-két millió drón (szárazföldi, vízi, FPV, nagy hatótávolságú stb.) gyártását tervezik.

A jelenlegi háború a hagyományos és aszimmetrikus katonai szemléletmódok ütközése. Az invázió kezdetén Ukrajna sikereket ért el, mert decentralizált módszerekkel vette fel a harcot az oroszok ellen (vagyis aszimmetrikusan harcolt, manőverező szemléletmóddal), de amint a stratégiáját hagyományosabb megközelítésre változtatta (mint például a sokat várt 2023-as ellentámadás során), a háború anyagi versengéssé vált (az anyagcentrikus hadikultúra elvei szerint), amelyből az a nemzet kerül ki győztesen, amelynek több nyersanyaga és nagyobb létszámú lakossága van.

Mit is jelent mindez? Az aszimmetria azt jelenti, hogy Dávid nem győzheti le Góliátot úgy, hogy megpróbál mini Góliáttá válni. Akkor győzedelmeskedhet, ha a lehető legjobb Dáviddá válik. Vagyis egy Oroszországgal vívott háborúban csak akkor lehetünk sikeresek, ha a háborús stratégia többszörös dilemmákat (a teljes diplomáciai, információs, katonai és gazdasági spektrumban) idéz elő, és a lehető legnagyobb aszimmetriát teremti meg. Olyan védelmi megközelítést érdemes kialakítani, amely biztosítja a feltételeket a tradicionális feltételekkel való harctevékenységgel kapcsolatos képességeinkre alapozva, de ugyanakkor kifejezetten az aszimmetria támogatására is épít (egyfajta egyensúlyt kialakítva a kettő között).

KÖVETKEZTETÉSEK

Az egyik leginkább észrevehető különbség a 2014-es konfliktushoz képest, hogy az anyagcentrikus stratégia, amely pusztításra, az ellenfél erőinek felszámolására összpontosít, jelentősen eltér a korábbi, Geraszimov által bevezetett stratégiától, hiszen az összecsapás során elsősorban a katonai szemléletmód és megoldások kerülnek előtérbe.

Ebben a góliátok közötti csatában a politikai döntéshozóknak, katonai szakembereknek és elemzőknek el kell fogadniuk, hogy az eszközök nagyméretű elhasználódása az anyagcentrikus háború és a hadviselés általános szabályai szerint alakul. A 2023 nyarán lezajlott sikertelen ukrán ellentámadás erre példa, hiszen az ukrán erők nem manőverekkel, hanem frontálisan támadtak az orosz védelem ellen, ennek eredményeképpen Oroszország pusztításorientált védelme meghiúsította Ukrajna támadását.

Hogyan lehetne kizárni ebből a stratégiai dilemmából? A hadviselés formái tükrözik az állami (vagy nem állami) vezetés céljait. Egy olyan hadsereg, amely nagymértékben hagyatkozik a (nyugatról kapott) felderítő-csapásmérő komplexumokra és gépesített erőkre, inkább a tűzerő és a pusztításon alapuló stratégia felé hajlik. Abban az esetben, ha a támogatás mértéke csökken, az ukrán haderő rákényszerülhet, hogy az irreguláris, decentralizált stratégiát részesítse előnyben, vagyis Dávidként harcoljon Góliáttal szemben. Ez egy furcsa dilemma a nyugati hatalmak részére, hiszen mindebből az következik, hogy alaposan át kell gondolni, milyen eszközökkel támogatják Ukrajnát.

Az ukrajnai háború azt is bizonyítja, hogy a tradicionális hadviselési módszerek előtérbe kerülése mellett azon országok, amelyeknek viszonylag kis népességük van, a természeti akadályok hiányoznak a területükön, valamint a többszintű hagyományos védelem kialakításához szükséges stratégiai vagy műveleti mélység hiányzik, nem teremtették meg a manőverező hadviselés intézményes kultúráját, valamint korlátozott a védelmi ipari termelési kapacitásuk, egy aszimmetrikus stratégiai megközelítést kell, hogy kövessenek. Olyan védelmi stratégiát kell kidolgozniuk, amely a műveleti környezetük egyedi történelmi, kulturális, földrajzi és egyéb jellemzőihez igazodó, költségvetési és létszám alapján racionalizált, és a szövetségesek és partnerek hagyományos erejével vagy a nélkül is fenntartható képességeket alakít ki.

Bár az ukrajnai konfliktus nagyon egyedi, és óvatossá kell lennünk, amikor megpróbáljuk a gyakorlatban alkalmazni a tanulságait, a következő szempontokat érdemes figyelembe venni egy nemzeti biztonsági stratégia és a képességfejlesztési irányelvek megfogalmazásakor.

- A vezetési folyamat megszakadása (zavarása) esetére a küldetés alapú – önállóan is működő – vezetési rendszer alkalmazása szükséges a konfliktus sikeres megvívása érdekében.
- A küldetés alapú vezetés erősítése, a vezetésfejlesztési módszerek önállóságot támogató, adaptív szemléletre való átalakítása nagyban javítja a védelmet folytató egységek hatékonyságát. A döntési helyzetek alacsonyabb szintre tolódása szükségessé teszi az alacsonyabb parancsnoki állomány felkészítésének fokozását, az önállóság, a kezdeményező készség és a decentralizált végrehajtás, valamint a magasabb vezetői szándék megértésének (küldetésorientált vezetés) oktatását.
- A modern technológiák széles körben történő alkalmazása (műhold, titkosítás nélküli vagy titkosított, de civil adatkapcsolat) csak akkor járul hozzá a védelemhez, ha kellő számú ember ki van képezve a használatukra.
- Összkormányzati, osztályadalmi megközelítés alkalmazásával a teljes társadalomra kiterjedő reziliencia növelése elengedhetetlen a védelmi tevékenységekbe bevont valamennyi szervezet műveleteinek hatékony támogatása, a hátszág megszervezése, biztosítása érdekében. Az ország társadalmát időben fel kell készíteni egy konfliktusban való részvételre, amelyhez mind a személyes attitűdöt (elkötelezettség, áldozatvállalási

hajlandóság), mind a szakmai háttérrel (katonai, egyéb védelmi ismeretek) ki kell építeni és fenn kell tartani.

- A műveleti környezet (elsősorban a beépített területek környéke) a védelemben részt vevő valamennyi szervezeti elem eljárásainak változtatását követeli meg (kisebb alegységek decentralizált, összehangolt alkalmazása).
- A precíziós tűzcsapások alkalmazása a technológiai fejlődés következtében továbbra is meghatározó. A rakétatűzési fegyverrendszerek támogató képessége (precizitás, csapásmérő képesség) elengedhetetlen. Ugyanakkor a hagyományos fegyverrendszerek alternatíváinak kutatása, fejlesztése indokolt a megváltozott műveleti környezethez való adaptáció érdekében. A manővererők állományában a modern páncéltörő, légvédelmi, drónelhárító, valamint drón- és cirkálóőrszer képesség elengedhetetlen. Az UAV eszközök hatékony erőnövelők, és várható a dróntechnológiák további fejlődése, elterjedése minden műveleti szinten. A fejlődő (drón) technológiával szemben elengedhetetlen a detektálásra, követésre, beavatkozásra, semlegesítésre irányuló technológiák kutatása, fejlesztése.
- A műveleti logisztikai környezethez való alkalmazkodás célirányosan kialakított működésfenntartást, valamint az anyagi készletek tárolásának, az erők és az anyagok szállításának változatos lehetőségeit követeli meg. Az anyagcentrikus háborúkat támogató robusztus logisztikai rendszer elengedhetetlen a harcoló csapatok ellátása, javítás-karbantartása, működésfenntartása érdekében, aminek része a nemzetgazdaság támogató képessége.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Arquilla, John: *Insurgents, Raiders and Bandits: How Masters of Irregular Warfare have Shaped Our World*. Ivan R. Dee, Chicago, 2013.
- Berzis, Janis: *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy*. National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, Policy Paper No 2. 2014. április.
- Boot, Max: *Invisible Armies. An Epic History of Guerrilla Warfare from Ancient Times to the Present*. Liveright Publishing Corporation, New York, 2013.
- Chekinov, S. G. Col. (Res.) – Bogdanov, S. A. Lt. Gen. (Ret.): *The Nature and Content of a New-Generation War*. *Military Thought*, 2013/4., 12–23. <https://www.usni.org/sites/default/files/inline-files/Chekinov-Bogdanov%20Military%20Thought%202013.pdf> (Letöltés időpontja: 2014. 08. 19.)
- Flynn, Michael T. Major General (USA) – Pottinger, Matt Captain (USMC) – Batchelor, Paul D. (DIA): *Fixing Intel: A Blueprint for Making Intelligence Relevant in Afghanistan*. *Voices from the field*. Center for New American Security. Washington, D.C., 2010. január. https://www.wsj.com/public/resources/documents/AfghanistanMGFlynn_Jan2010.pdf (Letöltés időpontja: 2014. 08. 14.)
- Galeotti, Mark Dr.: *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non-Linear War*. *Moscow's Shadows*, 2014. 07. 06. <https://inmoscowshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/> (Letöltés időpontja: 2014. 08. 01.)
- Gerasimov, Valery: *Ценность науки в предвидении (The value of science in anticipation – New challenges require to rethink the forms and methods of warfare)*. *Военно-промышленный курьер (Military-Industrial Courier)*, 2013/8. <https://www.armyupress.army>

- mil/portals/7/military-review/archives/english/militaryreview_20160228_art008.pdf (Letöltés időpontja: 2014. 08. 19.)
- Huber, Thomas M.: *Compound Warfare: That Fatal Knot*. U.S. Army Command and General Staff College Press, Fort Leavenworth, Kansas, 1996.
 - Kis-Benedek József: A nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködése. *Hadtudomány*, 23. évf. 2013/1–2., 100–114.
 - Liang, Qiao – Xiangsui, Wang: *Unrestricted Warfare*. PLA Literature and Arts Publishing House, Peking, 1999, 204–216. <http://www.cryptome.org/cuw.htm> (Letöltés időpontja: 2014. 08. 14.)
 - Maxwell, David S.: *Is the War on Terrorism Over? Long Live Unconventional Warfare*. *Small Wars Journal*, 2013. 05. 21. <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/is-the-war-on-terrorism-over-long-live-unconventional-warfare> (Letöltés időpontja: 2014. 08. 19.)
 - Shillingford, Ron: *The elite forces handbook of unarmed combat*. Thomas Dunne Books, New York, 2000.
 - Socor, Vladimir: *Russia deploys railway troops to Abkhazia*. *Eurasia Daily Monitor*. 5. évf. 105. szám. 2008. 06. 03. <https://jamestown.org/program/russia-deploys-railway-troops-to-abkhazia/> (Letöltés időpontja: 2014. 08. 01.)
 - Staniland, Paul: *Networks of Rebellion: Explaining Insurgent Cohesion and Collapse*. Cornell University Press, Ithaca, New York, 2014.
 - Treverton, Gregory F.: *Intelligence for an Age of Terror*. Cambridge University Press, Cambridge, New York, 2009.